

Tilburg University

Biografische schetsen

Jacobs, J.Y.H.A.

Published in:
Daarom toch katholiek

Publication date:
2004

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Jacobs, J. Y. H. A. (2004). Biografische schetsen: Herman Divendal (1914-1992). In J. Y. H. A. Jacobs (Ed.), *Daarom toch katholiek: Opstellen rond een kentering* (pp. 30-32). Valkhof Pers.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Herman Divendal

(1914-1992)

De journalist en publicist Herman Divendal gold in de jaren veertig, vijftig en zestig van de 20ste eeuw als de best geïnformeerde katholieke leek in de Nederlandse kerkprovincie. Hij hield zijn kennis echter niet uitsluitend voor zichzelf. Door middel van een groot aantal, meestal gemakkelijk toegankelijke publicaties heeft hij in die periode een belangrijke rol vervuld bij het aankweken van een kerkbeeld waarin meer recht werd gedaan aan de eigen positie en de eigen verantwoordelijkheid van de leken in de katholieke kerk dan tot dan toe het geval was. Om die reden werd hij wel 'de grijze bisschop' genoemd. Aan zijn rol in kerkelijk Nederland kwam echter vrij abrupt een einde toen de door hem geleide stichting 'Actie voor God' in 1973 werd opgeheven en zijn befaamde 'Postbus 2 Heemstede' opging in het nieuwe centrale bureau voor de Nederlandse kerkprovincie. Dit instituut moest met ingang van 1 september 1972 leiding gaan geven aan een meer integrale en consistente beleidsontwikkeling in de katholieke kerk van Nederland. Daarom werd een aantal bestaande kerkelijke instellingen samengebracht in dit nieuwe bureau, dat werd gevestigd aan de Biltstraat 121 te Utrecht. Dat voor Divendal geen plaats was in de nieuwe organisatiestructuur, hing onder meer samen met zijn nauwe betrokkenheid bij het niet onomstreden Pastoraal Instituut van de Nederlandse Kerkprovincie (PI NK), dat tussen november 1963 en augustus 1972 had gefungeerd als het belangrijkste coördinerend advies- en communicatieorgaan van de Nederlandse bisschoppen, maar ook met zijn medewerking aan de landelijke beweging 'Open Kerk' die in maart 1972 voor het eerst in de openbaarheid was getreden. 'Open Kerk' profileerde zich als een gesprekspodium voor de verdediging van 'de waarden van de mondig en medeverantwoordelijk geworden christen' in een tijd waarin de kerkvernieuwing in Nederland door de benoeming van enkele 'precieze' bisschoppen leek te worden afgebroken.

Divendals persoonlijke ontwikkeling is kenmerkend voor veel katholieken die zijn opgegroeid tijdens de bloeitijd en vervolgens de afbouw van de katholieke zuil. Hij was aanvankelijk voorbestemd om priester te worden; studeerde van 1928 tot 1934 aan het kleinseminarie Hageveld en vervolgens nog twee jaar filosofie aan het grootseminarie Warmond, beide van het bisdom Haarlem. Na zijn vertrek uit Warmond werd hij met in-

gang van 1 september 1937 redactiesecretaris en publiciteitsdeskundige van de stichting 'Actie voor God'. Deze organisatie die was opgericht door enkele priesters en leken, stelde zich ten doel 'de Godsontering te bestrijden en de Godsverering, vooral in het openbare leven te bevorderen'. Dat deed men in die jaren met name door de publieke opinie te mobiliseren via vlugschriften, muurkranten, folders, boeken en lichtreclames. Tijdens de oorlog was de 'Actie voor God' opgeheven. Het duurde vervolgens tot 1954 alvorens tot heropricting werd overgegaan, nu in het kader van de landelijke Katholieke Actie, waaraan de bisschoppen in 1945 hun fiat hadden gegeven. De drukkerij van de 'Actie voor God' gaf nog in datzelfde jaar 1954 het mandement *De Katholiek in het openbare leven van deze tijd* uit. Of Divendal, die inmiddels ook weer bij de 'Actie voor God' op de loonlijst stond, het met de strekking van dit document eens was, valt overigens te betwijfelen. Van 1963 tot 1973 was hij directeur van het bureau van de inmiddels drastisch vernieuwde 'Actie voor God'. Dit instituut had zich door zijn toedoen ontwikkeld tot een instrument ten behoeve van de bewustwording van de leken gelovigen in de kerk. Dat gebeurde onder meer door middel van de zogeheten *Hoeksteen*-uitgaven, bestemd voor de talrijke gespreksgroepen die in die jaren in de verschillende bisdommen werden opgericht. Het bureau kreeg vanaf een zeker moment ook de functie van voorlichtingsinstituut van de Nederlandse kerkprovincie. Divendal werkte daarbij nauw samen met het al genoemde PINK. Een van de resultaten van deze samenwerking was de *Pastorale Gids*, een losbladige verzamel-periodiek die vanaf 1965 informatie en documentatie bood voor de priesters in de parochiële en categoriale zielzorg en ook naar missionarissen in het buitenland werd gezonden. Divendal fungeerde als redactiesecretaris van deze uitgave, die een oplage had van meer dan 6000 exemplaren. Daarnaast verzorgde hij als publiciteitschef de voorlichting over het Pastoraal Concilie van de Nederlandse Kerkprovincie (1966-1970). In die hoedanigheid schreef hij ook toespraken voor kardinaal B.J. Alfrink.

Onmiddellijk na de oorlog was Divendal ook hoofdredacteur geworden van het Haarlemse bisdomblad *Sursum Corda*. Tussen 1945 en 1965 schreef hij voor dit blad honderden hoofdartikelen. Voorts maakte hij gedurende een aantal jaren deel uit van de redactie van *De Vragende Mens* en van *Christus en Israël*. In die functies, maar ook als bestuurslid van de Sint Willibrord Vereniging en de Katholieke Bijbelstichting zette hij zich in voor de oecumenische toenadering en een betere verstand-

houding met het jodendom. Sinds 1945 was 'Postbus 2 Heemstede' ook redactieadres voor *Actio Catholica*, het blad van de Katholieke Actie in Nederland, waarvan Divendal inmiddels eveneens hoofdredacteur was geworden. 'Postbus 2 Heemstede' werd nu in heel katholiek Nederland een begrip.

In dit verband vermeldenswaardige publicaties van Herman Divendal, die sinds 1940 gehuwd was met Henriëtte (Jet) Belinfante, zijn: *De Kerk van Christus* uit 1961 en *Roerige Kerk* uit 1972. Na zijn gedwongen vertrek bij de 'Actie voor God' in 1973 was Divendal tot aan zijn pensioen hoofd van de opleidingsschool voor verpleegkundigen van ziekenhuis De Mariastichting in Haarlem. Op 4 juni 1992 overleed hij te Heemstede.

Jan Jacobs